

Mötesanteckningar

Möte i användarrådet för levnadsförhållanden och jämställdhet 2026-05-07

Närvarande:

Björn Halleröd, Göteborgs universitet, ordförande
Anton Bjuggren Andersson, Institutet för social forskning (SOFI)
Pernilla Börjesson, Myndigheten för delaktighet
Stefan Granbom, Pensionsmyndigheten
Magnus Granlund, Riksdagens utredningstjänst (RUT)
Carin Gräås, Konsumentverket
Christoffer Malmgren (ersättare för Nasser Nuru Mahmud),
Folkhälsomyndigheten
Mattias Ossowicki, Socialdepartementet
Jens Sandahl, Jämställdhetsmyndigheten
Tharshini Thangavelu, Socialstyrelsen
Lizbeth Valck (ersättare för Patric Tirmén), Finansdepartementet
Patrik Zetterberg, Försäkringskassan

Extern gäst:

Joakim Wernberg, Ratio, presentation punkt 6

Från SCB:

Marie Lidéus, enhetschef Befolkning och levnadsförhållanden
Thomas Helgeson, sektionschef Levnadsförhållanden och demokrati
Henrik von Hofsten, sektionschef Hushållens ekonomi
Fredrik Scheffer, presentation punkt 4
Helena Rudander, presentation punkt 4
Susanne Zander, presentation punkt 4
Cecilia Stenbjörn, presentation punkt 5
Daniel Kruse, sekreterare/presentation punkt 6
Helena Månsson, sekreterare

Frånvarande:

Jesper Roine, Handelshögskolan i Stockholm
Jonas Ericson, Arbetsmarknadsdepartementet
Johanna Woltjer, Sveriges Kommuner och Regioner

Sara Frankl, sektionschef Samordning och tvärområden

1. Godkännande av dagordning

Ordföranden hälsade alla välkomna till mötet. Inga synpunkter på dagordningen.

2. Runda runt bordet

Samtliga

Ordförande **Björn Halleröd, Göteborgs universitet** lyfte frågan om vad som gäller för arkivering av forskningsdata. Ska materialet arkiveras eller gallras? Vem ansvarar i sådana fall för detta? I avtal för utlämnande av mikrodata från SCB är det oftast specificerat vad som gäller för varje enskilt forskningsprojekt. Men det kan finnas ett behov att universiteten och SCB har en dialog om detta framöver.

Efter mötet kontaktades SCB:s uppdragsenhet om vad som gäller angående utlämnande av mikrodata. De uppgifter som SCB lämnar ut till forskare vid en annan myndighet blir allmänna handlingar där och myndigheten är personuppgiftsansvarig för uppgifterna. Mottagaren har därmed ansvar för arkivering och/eller gallring av uppgifterna. Det gäller oavsett om uppgifterna lämnas ut via MONA-systemet eller via annat leveranssätt.

Magnus Granlund, Riksdagens utredningstjänst (RUT). Arbetar med diverse kortare utredningar, förfrågningar som kommer in till RUT från partikanslier och ledamöter. Magnus jobbar mest med uppdrag kopplade till hushållens ekonomi men annars varierar uppdragsförfrågningarna till RUT ämnesmässigt.

Patrik Zetterberg, Försäkringskassan. Arbetar på enheten för officiell statistik. Ersätter Charlotte Limé som ny ledamot från Försäkringskassan. Arbetar med bl a föräldrapenning.

Mattias Ossowicki, Socialdepartementet. Arbetar med ekonomiska analyser och beräkningar, nu mycket med propositioner inför valet. Mycket hälso- och sjukvård, t ex väntetider i sjukvården, tandvårdsreform och bidragsreform. Även arbete med utredningen Framtid med barn (om det låga barnafödandet) pågår.

Anton Bjuggren Andersson, Institutet för social forskning (SOFI).

Insamlingen av Levnadsnivåundersökningen (LNU) pågår under 2026. Snart släpps också en bok baserad på resultat från den föregående undersökningen. Publiceras av Studentlitteratur.

Pernilla Börjesson, Myndigheten för delaktighet. MFD publicerade 1 april den årliga uppföljningsrapporten om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning som finns att läsa på deras hemsida.

Arbetar också med uppföljning av offentliga aktörer – hur långt kommuner, regioner och statliga myndigheter har kommit i arbetet med efterlevnaden av förordning om tillgänglighet, och även andra lagar och regler. Även den rapporten är årlig.

Jens Sandahl, Jämställdhetsmyndigheten. Det pågår en organisationsöversyn på myndigheten. En statistikenhet kommer att bildas, och vara del av analysavdelningen.

Många rapporter har publicerats i närtid. Bland annat släpptes Resultatrapporten för 2026 den 22 april – den innehåller en uppföljning av resultat av åtgärder i jämställdhetspolitiken och publiceras varje år.

Flera regeringsuppdrag pågår. Ett uppdrag är att tillsammans med SCB, BRÅ och Socialstyrelsen ta fram indikatorer för uppföljning av nollvisionen för det dödliga våldet mot kvinnor. Delredovisning 1 september.

Carin Gräas, Konsumentverket. Arbetar med ett regeringsuppdrag om matpriser, att mäta effekterna av momssänkningen.

Stefan Granbom, Pensionsmyndigheten. Arbetar med ett uppdrag om margineffekter för pensionärer. Seminarium om premiepension kommer att anordnas i maj.

Lizberth Valck, Finansdepartementet (ersätter Patric Tirmen detta möte). Lyfter den fördelningspolitiska redogörelsen som departementet har gjort och som släpptes i samband med vårbudgeten. Den innehöll, bland annat, analyser över inkomströrlighet.

Christoffer Malmgren, Folkhälsomyndigheten (ersätter Nasser Nuru Mahmud detta möte). Arbetar på enheten för metodutveckling och undersökningar

Tharshini Thangavelu, Socialstyrelsen. Arbetar på enheten för tandvård och hälsoekonomi, arbetar främst med hälsoekonomiska analyser.

3. Aktuellt från SCB

Marie Lidéus, Thomas Helgeson och Henrik von Hofsten, SCB

Befolkning och levnadsförhållanden, samt SCB-info (Marie Lidéus)

Två användarråd har lagts ner: användarrådet för kommunikation och det myndighetsövergripande användarrådet för utbildningsstatistik. Gällande användarrådet för kommunikation så har det under flera år varit utmanande att hitta områden och frågor som passar att ta upp med rådet och som SCB bedömer kan ge värde. Framåt kan SCB:s kommunikationsavdelningen istället komma att delta på möten i ämnesanknutna användarråd som vårt för att fånga upp frågor utifrån ett ämnesperspektiv.

Det myndighetsövergripande användarrådet för utbildningsstatistik som SCB haft gemensamt med Skolverket, Universitetskanslersämbetet och Centrala studiestödsnämnden med cirkulerande ordförandeskap. SCB arbetar nu med att starta upp ett nytt användarråd för utbildningsstatistik i egen regi.

Det finns ett regeringsuppdrag att utreda förutsättningarna för att tillhandahålla säkra behandlingsmiljöer inom ramen för det europeiska hälsodataområdet – European Health Data Space (EHDS). SCB har tillsammans med Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg (IVO) fått olika uppdrag inom området. SCB ska bl a utreda hur ett system med säkra behandlingsmiljöer bör organiseras och utvecklas i Sverige inom ramen för EHDS.

En fråga kom upp om vad som är "säkra behandlingsmiljöer"? Tanken är att det ska underlätta hanteringen av hälsodata och känsliga personuppgifter framöver och att det ska ske på ett säkert sätt. System för att styra behörigheter och tillgång, ett strukturerat datalager.

Målet på EU-nivå är att strukturera upp hantering och lagring av denna typ av data.

Den 8 december lanserade SCB uppdaterade SNI-koder, SNI 2025, i det statistiska företagsregistret (den uppdaterade versionen ersätter SNI 2007). Förändringen har skett för att stämma överens med en ny version av branschcoder (NACE) inom EU.

PxWeb: sedan oktober finns ett nytt förbättrat API i Statistikdatabasen, för automatiska hämtningar av data. Används det gamla API-systemet måste detta bytas innan årsskiftet.

Mer information finns här: [Statistikdatabasens API \(PxWebApi\)](#)

SCB har lämnat ett remissförslag på produktivitetskommissionens betänkande: [Remissyttrande avseende Goda möjligheter till ökat välbefinnande \(SOU 2024:29\)](#) och [Fler möjligheter till ökat välbefinnande \(SOU 2025:96\)](#)

SCB tillstyrker förslaget om att forskning bör ingå i SCB:s verksamhet, i syfte att identifiera utvecklingspotential och öka användarvänligheten i statistiken.

I sommar arrangerar Statistiska centralbyrån tillsammans med Örebro universitet en digital sommarskola på temat prisindex och indexteori – användarperspektiv, teori och praktisk tillämpning. Kostnadsfritt att delta.

Mer information finns här: [Statistics Sweden and Örebro University Summer School 2026 - Handelshögskolan - Örebro universitet](#)

Hushållens ekonomi (Henrik von Hofsten)

Hushållens utgifter (HUT) 2026

Pågående undersökning med insamling under hela året och planerad publicering våren 2027. Genomfördes i det här formatet senast 2021. Urvalet är uppdelat för att fånga variationer i utgiftsstrukturen under året. Första gången HUT görs enligt den socialstatistiska ramlagen, sist ut bland SCB:s undersökningar att helt anpassas. Under hösten 2025 har en översyn och komplettering av formulär utifrån ramlagen genomförts. Delvis nytt insamlingsverktyg.

Undersökningen följer COICOP-strukturen. Dock inte lika detaljerat som COICOP-strukturen anger.

Inkomster och skatter

Har hittills i år publicerat årsstatistik över inkomster 2024, statistik över inkomströrlighet, statistik över antalet helårspersoner med sociala ersättningar och statistik över självförsörjning.

Arbetet med översyn av företagarinkomster fortsätter och är i slutfasen.

Publicering av månadsinkomster är på gång, detta sker för första gången 16 juni avseende månadsuppgifter för 2025 och första kvartalet 2026. Framöver kommer det ske kvartalsvis publicering av denna månadsstatistik. Det kommer också en mindre rapport. Månadsstatistiken är preliminära uppgifter och kommer inte klassas som officiell statistik till att börja med, utan som statistik under uppbyggnad.

Det är samma typ av uppgifter som ingår i BAS, baseras på AGI-uppgifter men också kompletterande uppgifter från andra myndigheter. SCB kommer också modellera företagarinkomster och delar av tjänstepensionen, då uppgifter om detta saknas på månad. Kapitalinkomster är inte inkluderade alls i månadsstatistiken.

FASIT/Hushållens skulder

SCB har tilldelats medel för arbetet med att lägga till uppgifter om hushållens skulder i FASIT. Denna förändring kräver också en ändring av FASIT-lagen, för att ge möjlighet att samla in och behandla dessa uppgifter. En proposition har nyligen kommit och enligt den kommer den nya FASIT-lagen gälla från och med 1 augusti i år. Vilka variabler som ska ingå i insamlingen kommer att styras av förordning.

Arbetet med att hantera insamling från banker och andra kreditinstitut är i gång och en testinsamling kommer förhoppningsvis göras nu under hösten. Den skarpa insamlingen planeras att starta under våren 2027, och uppgifterna avseende 31/12-2026 kommer att finnas tillgängliga i FASIT 2028. Begränsat till det lilla urvalet i FASIT MSTAR.

Levnadsförhållanden och demokrati (Thomas Helgeson)

Undersökningarna av barns levnadsförhållanden (Barn-ULF) genomförs vart tredje år, och nästa datainsamling sker hösten 2026 med publicering våren 2027. Urvalet är 30 000 barn och insamlingen sker främst via webbformulär. 2023 hade vi en svarsfrekvens på 38 procent vilket är bra för en insamling via webben.

Inför årets insamling har vi gjort en översyn av frågeformuläret med syftet att göra formuläret tydligare, mer enhetligt och bättre anpassat till den webbaserade datainsamling som nu ersatt tidigare telefonintervjuer. Förslaget har gått på

remiss. Förändringarna rör variabelinnehåll, framför allt svarsalternativ för att undersökningen ska fungera bra som webbenkät. Några frågor läggs till, andra tas bort.

En metodrapport baserad på förra insamlingen till Barn-ULF (2023) publicerades i april, med fokus på bias och potentiella effekter av ett ökat bortfall.

Rapporten finns här: [Barn-ULF: Svarsmängdens sammansättning och effekter om objektbortfall ökar](#)

Befolkningens IT-användning. EU-reglerad undersökning. Årets undersökning (referensår 2026) genomförs mellan 24 mars och 17 juni och innehåller frågor om tillgång till internet i hemmet, internetanvändning, kontakt med myndigheter och offentlig sektor via internet, internethandel, användning av artificiell intelligens, digitala färdigheter, sekretess och skydd av personuppgifter, sakernas internet samt grön IT.

För första gången ingår frågor från Washington Group Short Set tillsammans med GALI-frågor från Eurostats modellenkät.

Resultaten från undersökningen publiceras den 5 oktober 2026 i form av en statistiknyhet och tabeller i Statistikdatabasen.

Undersökningarna av levnadsförhållanden (ULF) är en årlig undersökning som SCB genomför på uppdrag av Sveriges riksdag sedan 1975. Datainsamling pågår i januari-juni (kombinerad insamling med dels webbenkät, dels telefonintervjuer). Numera svarar ungefär 70 procent via webbenkät och ungefär 30 procent via telefonintervju.

2025 års data levererades till Eurostat i december och publicerades nationellt på SCB:s webb och Statistikdatabas i februari 2026.

Årets fördjupningsfrågor från EU handlar om boende, konsumtion och överskuldssättning, och vi har några nationella frågor om medborgerliga aktiviteter.

Förberedelser inför insamling 2027 pågår. Bland annat arbetar vi med den EU-gemensamma så kallade New-Policy-Needs-modulen på temat mental hälsa. De återkommande modulfrågorna handlar om barns hälsa och materiella tillgångar. De nationella fördjupningsfrågorna handlar om trygghet.

Vi levererar ett uppdrag med statistik om funktionsnedsättning som baseras på ULF-data.

En bortfallsanalys är på gång, förväntad publicering i höst.

ULF är baserad på sexårs-paneler, och frågor som ingår i moduler som roterar in i undersökningen vart tredje respektive sjätte år ställs alltså till varje panel en eller två gånger.

Fråga – Lizbeth Valck: vilka variabler täcker materiella tillgångar?

Svar: Eurostat har försökt fånga uppgifter om förmögenhet via SILC, men det kan handla om tillgångar i form av bostäder t ex. Sedan ställs frågor om materiell och social deprivation, men det är något annat. Tidigare år har man ställt frågor om banktillgångar men det har inte fungerat så bra.

Vi mejlar ut en sammanställning av variabler som rör detta.

Fråga – Carin Gräas: angående befolkningens it-användning – Konsumentverket har en enhet för produktsäkerhet, som tittar på risker med produkter som innehåller AI på något sätt.

Svar: Bitu innehåller några frågor om hur och till vad man använder AI. Detta är nya frågor från 2025, som utvecklats lite till 2026 års insamling vars resultat publiceras i höst.

Förra årets publicering finns här: [Generativa AI-verktyg tar plats i svensk vardag](#)

Samordning och tvärområden (Marie Lidéus)

Sektionen ansvarar för statistik om barn, om funktionsnedsättning, och för jämställdhetsstatistik, och har även en samordnande roll på avdelningen.

Pågående regeringsuppdrag om Funktionsnedsättning under 2025–2027 (mer om detta under punkt 4).

”Fickboken” om jämställdhet På tal om kvinnor och män publiceras nu vartannat år, nästa gång 9 juni 2026.

Jämställdhetsmyndigheten samordnar regeringsuppdraget om uppföljning av delmålen om våld, förtryck och dödligt våld mot kvinnor, SCB, Socialstyrelsen och Brottsförebyggande rådet medverkar.

2024 års jämställdhetsutredning lämnar snart slutbetänkande, SCB följer arbetet och för att utläsa hur det kan påverka vilka indikatorer och uppgifter som behöver tas fram och följas.

Bilagan till förordningen om den officiella statistiken är uppdaterad. Den definierar hur känsliga personuppgifter får behandlas inom olika statistikområden, och nu får känsliga personuppgifter om hälsa behandlas också inom jämställdhetsstatistiken och integrationsstatistiken.

SCB deltar aktivt i arbetsgruppen TF-EQUAL organiserad av Eurostat på ämnet statistik om jämlikhet och icke-diskriminering. Förslag som lämnas av TF-EQUAL kan komma att innebära ytterligare lagstiftning om statistikinsamling och redovisning, frivilliga datainsamlingar, pilotstudier och rekommendationer för fortsatt metodarbete. Arbetsgruppens mandat sträcker sig över flera år till slutet av 2026 varefter förslagen väntas beredas vidare under 2027.

Fattigdomsmått: barn- och familjestatistiken använder ett registerbaserat mått som heter låg inkomststandard. En publicering nyligen visade att andelen barn i

fattigdom har minskat, och det har lett till diskussioner med bland andra Rädda barnen om behovet av att se över hur måttet är sammansatt och uppdateras.

Fråga: sparas nyckel till Barn-ULF?

Svar: ja, numera görs det. Frågan om fattigdomsmått ovan handlar om den helt registerbaserade barnstatistiken, som är separat från urvalsundersökningen Barn-ULF.

Kommande analyser: i höst kommer bland annat analyser om barn, om synen på samhället hos personer med funktionsnedsättning, och en integrationsrapport.

Kommentar Carin Gräas: Konsumentverket har tagit fram en analys om barn som konsumenter (0–17 år). Motsvarande analys om unga vuxna (18–25 år) är på gång.

4. Uppdraget om funktionsnedsättning+ Barn-Ulf

Regeringsuppdraget – Susanne Zander, SCB

SCB har ett pågående regeringsuppdrag om statistik om levnadsförhållanden för personer med funktionsnedsättning, pågår till februari 2028.

Uppdraget har tre primära delar:

- Ta fram och redovisa statistik från ULF om personer med funktionsnedsättning, avrapportera till Myndigheten för delaktighet och på SCB:s webb.
- Fortsätta arbetet med att skapa en registervariabel som kan fungera som bakgrundsvariabel för att redovisa statistik, och möjliggöra registerbaserade analyser. Långsiktig målsättning är att skapa en registerbaserad population.
- Göra en särskild analys om barns levnadsförhållanden med utgångspunkt i det registerbaserade måttet

Arbetet sker i dialog med olika myndigheter och med funktionshinderrörelsen. Delredovisning av uppdraget i februari 2026: [Statistik om personer med funktionsnedsättning - delredovisning av regeringsuppdrag 2026](#)

I regeringsuppdraget ingår också en översyn av frågorna i Barn-ULF där det undersöks hur måttet som definierar funktionsnedsatta i Barn-ULF bättre kan möta användarnas behov. Det har gjorts en överlappsanalys mellan registervariabeln som definierar funktionsnedsatta och frågan i barn-ULF.

Registervariabeln kallas PIF och är baserad på uppgifter om rättighetsbaserade insatser relaterade till funktionsnedsättning som kan komma från skola, Arbetsförmedlingen, Försäkringskassan eller kommun/socialtjänst. Det handlar om beviljade insatser, vilket ger en selektion. För PIF i åldrarna 0–17 har man prövat två olika varianter – *inklusive* och *exklusiv* grundskolans åtgärdsprogram. Efter dialog med Skolverket m fl har man valt att använda alternativet *exklusiv* åtgärdsprogram (i ordinarie utbildning) eftersom sådana åtgärder kan ges av många andra skäl än funktionsnedsättning. Åtgärder inom ramen för anpassad

skolgång inkluderas däremot alltid.

Överlappsanalys mellan registervariabeln och Barn-ULF

SCB har undersökt hur mycket registerpopulationen överlappar med populationen som kan identifieras i Barn-ULF utifrån frågan om funktionsnedsättning.

Har du en långvarig sjukdom, funktionsnedsättning eller annat långvarigt hälsoproblem, t ex diabetes, allergi, eksem eller ADHD, som du fått fastställt av läkare? Svarsalternativ: ja/nej/vet inte.

26 procent anger i Barn-ULF att de har en långvarig sjukdom eller funktionsnedsättning. 6 procent har en insats relaterad till funktionsnedsättning (enligt registervariabeln) och 5 procent tillhör båda populationerna dvs. anger i Barn-ULF att de har en funktionsnedsättning och samtidigt har det enligt registervariabeln. Bland dem som svarat ja på frågan i Barn-ULF har 21 procent en insats enligt PIF, och av de som tillhör registerpopulationen har 90 procent svarat i Barn-ULF att de har en funktionsnedsättning.

Slutsatsen från överlappsanalysen var att registervariabeln avgränsar en betydligt mindre population än vad frågan i Barn-ULF gör, vilket är förväntat.

Användarrådet påpekade att frågan i Barn-ULF kanske kan vara för bred och därmed förklara skillnaden mellan registervariabeln och frågan. Så kan det absolut vara och därför har SCB valt att se över frågan och ta fram ett nytt förslag som ska testas. Förslaget just nu är "Har du någon funktionsnedsättning" med förklarande text under själva frågan. Arbetet pågår och vi får se när den nya versionen av frågan kommer in i undersökningen.

Ny fråga för barn om funktionsnedsättning – Fredrik Scheffer, mättekniker SCB

Att skapa statistiska skattningar av hur många som har en funktionsnedsättning är svårt – vårt mål är att skapa robusta mått för jämförelse med andra grupper i populationen.

Frågan som den var formulerad i senaste Barn-ULF (2023) är hämtad från Folkhälsomyndighetens undersökning Skolbarns hälsovanor. Då fanns inte resurser för att ta fram en helt ny fråga, det fanns också fördelar med att kunna jämföra med FoHM:s undersökning.

Frågor om funktionsnedsättning till barn och vuxna har ställts i många olika varianter. Mycket definitionsberoende – vilka diagnoser eller tillstånd som ska inkluderas och inte.

De flesta varianterna fungerar ganska bra, man tycks kunna fånga kärngruppen (det rör sig omkring 5–15 procent).

Frågan har dock fått kritik, dels för att den kanske inkluderar för många. Den är också lång att läsa, särskilt för barn.

Åldersgränsen i Barn-ULF höjdes till 12 år pga svårigheten att ställa frågor till yngre barn. Folkhälsomyndigheten behåller frågan i nuvarande formulering då Skolbarns hälsovanor är en del av en internationell undersökning som genomförs i många olika länder.

Det finns behov av att kunna dela upp resultaten i olika typer av funktionsnedsättning som har bidragit till att vi nu ser över frågan, och även behov av att kunna smalna av gruppen. Vi har fört dialog med Skolverket, Folkhälsomyndigheten och Specialpedagogiska skolmyndigheten.

Skolbarns hälsovanor har två följdfrågor: a) om man tar medicin till följd av funktionsnedsättningen, och b) om det påverkar skolarbetet. Barn-ULF har ett bredare perspektiv än bara skolan, och vill fånga andra aspekter av barnens vardag. En lärdom är att följdfrågor är en förutsättning för att kunna skapa ett stabilt mått – vi siktar på en huvudfråga med följdfrågor. Då kan också huvudfrågan vara lite bredare.

Så här långt har vi landat i en rak fråga – Har du någon funktionsnedsättning? Sedan förklaring (svårt att röra sig, svårt att se eller höra, har ADHD, intellektuell funktionsnedsättning, diabetes etc). Exakt formulering behöver vi ta in extern kompetens för. Detta förslag är en utgångspunkt.

Till sakens natur hör att vissa individer med funktionsnedsättning svarar över huvud taget inte på undersökningen. Barnen ska förstå begreppen och orka läsa hela frågan samt förklaringar.

Fråga: är insamlingen helt webbaserad?

Svar: ja, det är oftast webb (Barn-ULF är helt webbaserad). Undersökningar som genomförs i skolan kan vara på papper. I princip inga telefonintervjuer alls längre. Det kan vara lättare att hantera listor i en webbenkät än per telefon.

Vi har också sett att barn behöver bokstaviga exempel – en bred kategorisering (fysisk/psykisk/kognitiv funktionsnedsättning) som kan användas med vuxna fungerar inte för barn.

Två följdfrågor har utformats med forskarstöd. En avvägning av vilka begrepp som ska (enligt myndigheter) respektive inte ska användas, forskares inspel, och vad som fungerar i tester med barn.

- Hur ofta gör din funktionsnedsättning att du får det svårt med något i skolarbetet?

- Hur ofta gör din funktionsnedsättning att du får det svårt med något på fritiden?

SOU 2023:95 Uppföljning för utveckling – ett hållbart system för samlad kunskap om villkoren för barn och elever med funktionsnedsättning i förskola och skola visar på behovet av att kunna dela in populationen barn i olika typer av

funktionsnedsättningar. I praktiken krävs stora urval för att kunna uppnå detta och få tillräckligt många individer i varje grupp.

Man har tittat på om Washington Group short set kan anpassas för att användas för barn, men det är svårt.

I samråd med Skolverket har vi i stället tittat på att använda en lista med diagnoser som ett annat sätt att ställa frågan. Där får barnen svara ja/nej på varje diagnos/beskrivning. Diagnoserna kan i sin tur delas in i fysiska/psykiska/kognitiva funktionshinder.

Användarrådet fick även en fråga om uppgifterna om funktionsnedsättning bör delas upp i olika kategorier som en binär indelning (ex fysisk/psykisk), eller tredelad (fysisk/psykisk/intellektuell). Rådets kommentarer var att en indelning på två eller tre kategorier skulle fungera.

Fråga: kan det finnas problem med att vissa barn inte "accepterar" sin diagnos, t ex intellektuell funktionsnedsättning? Förekomsten underskattas.

Svar: den problematiken finns alltid – vissa inte förstår vad vi menar, vissa når vi inte alls. Statistiska skattningar är statistiska skattningar, förhoppningsvis robusta för att jämföra en grupp med en annan, eller en tidpunkt med en annan.

Målsättningen är att ringa in gruppen lite mer träffsäkert, att skapa en fråga som är användbar i undersökningar och som kan ge ett mer robust mått för en lite snävare grupp.

Kommentar: en kombination av diagnoser och beskrivningar kan vara bra i listan, vissa diagnoser försvinner över tid, andra tillkommer.

Kommentar: funktionshinderspolitiken fokuserar just på hinder – en allergi kan utgöra ett funktionshinder, det är utmaningar i vardagen och de svårigheter man har som är det centrala. Även mag- och tarmsjukdomar kan vara utmanande. En del hälsotillstånd kan innebära funktionshinder, och leda till många vårdkontakter.

Fredrik: funktionshindersrörelsen vill inte att man likställer funktionshinder med sjukdom. Men det finns också sjukdomar som i förlängningen leder till funktionsnedsättning.

➔ Vi tar gärna emot input per mejl om ni vill lämna synpunkter eller har idéer. SCB har en dialog med civilsamhällesorganisationer (ungdoms- och föräldraföreningar bl a) specifikt om registervariabeln om barn och frågor som ställs till barn i slutet av maj. SCB har ingen fast referensgrupp eller råd för detta arbete, utan bjuder in olika konstellationer beroende på vad som ska diskuteras.

Det är ännu inte klart om frågan (och följdfrågor) kommer att bli tillräckligt färdiga i tid för att kunna inkluderas i höstens insamling av Barn-ULF.

Barn-ULF 2026 – Helena Rudander, utredare SCB

Barn-ULF är sedan 2023 en fristående undersökning med ett eget urval (i stället för att som tidigare intervjua barn till urvalspersoner i ULF). Insamlingen är numera helt webbaserad och genomförs vart tredje år, nästa insamling sker hösten 2026 med publicering våren 2027.

Inför höstens insamling har SCB gjort en översyn av samtliga frågor och svarsalternativ, genomfört kognitiva tester med barn 12-18 år, och analyserat det partiella bortfallet i 2023 års undersökning. Vi har också tittat på innehållet i andra undersökningar som riktas till barn, och vi har haft kontinuerligt stöd av SCB:s mättekniker.

Frågor som har **lagts till** i undersökningen:

- Lyssna på ljudböcker
- Spela musikinstrument
- Annan skapande eller konstnärlig hobby
- Vara ute i naturen
- Rest bort på semester
- Hur ofta man känner sig ensam
- Snusat
- Orolig för familjens ekonomi

Frågor som **tagits bort**:

- Föräldrar vill veta var man är när man inte är hemma
- Får man arbeta i den takt man vill på lektioner
- För mycket prov, läxförhör
- Nöjd med sig själv
- Svårt sitta still och koncentrera sig
- Spänd och nervös

Efter kognitiva tester har även frågor som går ut på att uppskatta antal timmar som ägnas åt en viss aktivitet har också tagits bort:

- Skärmtid (sex frågor – vara ute på internet, spela dataspel, se på TV, fördelat på vardagar och helger)
- Läsa läxor
- Hjälpa till hemma

Anledningen till att dessa frågor tas bort är dels att det är svårt att tolka resultaten och att avgöra om man verkligen mäter det man vill mäta, och dels att de kognitiva testerna visade på svårigheter för barn att skatta antal timmar.

Resultaten från undersökningen redovisas som indikatorer (idag är det 86 indikatorer men kommer utökas till ca 160 våren 2027) och publiceras som andelar i SSD, fördelat på olika områden (t ex skola, hälsa, fritid, sociala relationer). Indikatorerna delas in efter olika redovisningsgrupper (ålder, kön,

årskurs i skolan, hushållstyp, utländsk/svensk bakgrund, föräldrars utbildningsnivå mm). Redovisningsgrupperna baseras på registeruppgifter som matchas på urvalet.

Frågor och kommentarer

Frågor: Det är alltid svårt att ta bort frågor...t ex skärmtid. Har ni något kvar?

Svar: Samtliga frågor om skärmtid togs bort på grund av svårigheten för barn att skatta tid, att beräkna sitt "genomsnitt" bakåt i tiden, och att bestämma vad som är aktiv skärmtid.

Frågor: Har ni sammanlagt tagit bort fler frågor än vad ni lagt till? På

Folkhälsomyndigheten arbetar vi för att minska ner antalet frågor i undersökningar för att minska uppgiftslämnarbördan, och för att på sikt också eventuellt få upp svarsfrekvensen och kvaliteten på data.

Svar: Ja, något fler har tagits bort. Intervjutiden är cirka 15 minuter. Men sedan beror det på om frågor är "lätta" eller "svåra", det kan påverka mer än antalet. I Barn-ULF finns också en belöning på 100 kronor.

Fråga: Frågorna om materiell standard – korrelerar de med SILC-frågorna?

Svar: Några frågor liknar SILC (har dator, har eget rum, råd att spendera mindre summa) men de är lite annorlunda formulerade.

5. Aktuell information från avdelningen för social statistik

Cecilia Stenbjörn, avdelningschef SCB

Cecilia presenterade kort avdelningen SSA och berättade att avdelningen omfattar ett antal statistikområden: levnadsförhållanden, hushållens ekonomi, jämställdhet, integration, arbetsmarknad, utbildning, demokrati med mera, och har också ansvar för intervjuverksamheten och direktinsamlingen från individer och hushåll.

Statistiken som produceras baseras på antingen register, direktinsamlad data, eller både och.

Sen diskuterades direktinsamlingen och målbilden för detta. Direktinsamling från individer och hushåll sker via enkäter (webb och i mycket liten omfattning papper) och telefonintervjuer. Webb är första-hands-alternativ i samtliga undersökningar riktade till individer och hushåll. Kombinerad insamling – telefon och webb alternativt webb/enkät – är infört i samtliga direktinsamlingar. Sist ut är arbetskraftsundersökningarna (AKU) som nyligen infört webbenkät.

Besöksintervjuer utförs inte i SCB:s egna undersökningar, men ibland får vi uppdrag som kräver det – då anlitas intervjuare som gör besök.

Många undersökningar genomförs enbart på våren, vilket kan innebära en utmaning planeringsmässigt.

Svarsfrekvenserna har sjunkit över tid men har på senare år stabiliserats och till och med börjat gå upp lite för några av undersökningarna. Lägre svarsfrekvenser innebär att varje svar vi får in kostar mer.

Bortfallet är än så länge under kontroll, men det skulle kunna bli större problem om enbart vissa grupper svarar. Vi kan kontrollera och vikta för mycket, men vet inte hur de som inte svarar skiljer sig från de som svarar vad gäller undersökningsvariablerna. redan nu problem tex utrikes födda.

En stor del av kostnaderna läggs på icke-svar (vi når inte urvalspersonerna). Vi behöver jobba med minska tiden som går åt till att försöka nå fram. Här kommer nya metoder behövas, t ex automatisk uppringning (men det behöver finnas intervjuare tillgängliga som kan genomföra intervjuer), möjligheten att skicka SMS (men vi kan inte vara säkra på att telefonnumret verkligen går till urvalspersonen), nya kontaktstrategier m.m. Vi undersöker också om vi t ex kan få telefonnummer från CSN, men det är inte klart.

Webbinsamling ger också underlag för experiment – vilken tid på dygnet är optimal för att göra digitala utskick till olika grupper, t ex olika åldrar eller livssituationer? Det finns många sätt att jobba med detta, och det involverar både teknik, juridik och arbetssätt. Man måste jobba systematiskt och strukturerat.

Vi har gjort mycket – minskat antalet intervjuartimmar, de digitala utskicken minskar portokostnader som är kopplade till pappersutskick, och vi ökar användningen av registerdata där detta är möjligt.

Målbilden (med 2030 som horisont) är:

”Direktinsamling från individer och hushåll är en självklar del i SCB:s datafångst. Den har ändamålsenlig kvalitet, är kostnadseffektiv och är enkel för uppgiftslämnarna”

Mål B – Direktinsamlingen individer och hushåll har ändamålsenlig kvalitet – delmål och några exempel på aktiviteter:

- B1. Uppgiftslämnarna har ett väl fungerande stöd för sitt uppgiftslämnande
  - Våra webbformulär ses över av mätteknisk expertis och förbättras
  - Vi ska utreda om t ex chattbotar kan fungera som stöd för uppgiftslämnarna
- B2. Intervjuarna har rätt stöd och kompetens
  - Ta fram kunskapsstöd som kan användas under intervju
  - Regelbunden kompetensutveckling som del av verksamhetsplaneringen
- B3. Vi har en bättre effektivitet i urvalsdesigner för större undersökningar
  - Identifiera undersökningar där vi vill se över urvalsdesignenetc.
- B4. Vi förstår bortfallets påverkan på statistiken och tillämpar modeller för att hantera det

- Vi följer bortfallet via årsvisa sammanställningar
- Vi ser över den externa informationen om bortfallet och dess påverkan på statistiken och förbättrar vid behov

B5. Bortfallet i våra undersökningar hålls på en nivå som är tillräcklig för statistikens kvalitet

- Vi följer hur bortfallet ser ut i olika delgrupper under insamlingen och bedömer hur det påverkar statistiken
- Vi har arbetssätt som drar full nytta av partiella svar

B6. Vi säkerställa att våra undersökningsdesigner är anpassade för svårnådda grupper

- Vi sammanställer vår befintliga kunskap om svårnådda grupper och kompletterar med "färska" erfarenheter från omvärlden. (etc)

Andra exempel på saker vi tittar på:

- Minska andelen av intervjuarnas tid som ägnas åt icke-svar – genom att t ex använda automatisk uppringning, att erbjuda intervju on demand (uppgiftslämnaren ringer upp själv)
- Utveckla AI-stöd för att testa webbenkäter
- Hur vi kan öka andelen webbsvar
- Erbjuder intervjuer på tider som passar uppgiftslämnarna
- Undersöka om vi kan erbjuda webbenkäter på andra språk än svenska

Kommentarer och frågor

Fråga: Hur undersöks det vad som är "enkelt för uppgiftslämnarna"?

Svar: ja vi tittar på det hur frågorna upplevs hos uppgiftslämnarna via olika tester. Men vi kanske behöver se över språk i undersökningarna där själva enkäten är på flera språk?

Fråga: Hur ser arbetet med att minska uppgiftslämnarbördan ut? Minskas det på antalet frågor i undersökningarna? Kanske minska antalet undersökningar?

Svar: Arbeta att minska uppgiftslämnarbördan pågår men vi är också styrda av Eurostat som har en tendens att lägga på fler frågor på undersökningarna. Men t ex ULF har minskat sin intervjutid (nu drygt 30 minuter i snitt, en halvering jämfört med 15 år sedan).

En kommentar är att detta är en av de mest centrala frågorna. Kanske behövs det en större diskussion med fler användare och forskare att diskutera olika lösningar på den låga svarsfrekvensen.

Det gäller också för SCB att vara relevanta, att urvalspersoner vill besvara undersökningar för att de handlar om ämnen som engagerar.

Fråga: brukar SCB ange i början av enkäten hur lång tid den förväntas ta att besvara? Det kan vara bra för uppgiftslämnaren att veta.

Svar: det varierar mellan olika undersökningar, men om det anges står det i missivet.

Fråga: hur fungerar det att arbeta med Kivra? Också säkert bra ur förtroendesynpunkt.

Svar: det fungerar mycket bra – vi gör en sökning av vilka i urvalet som har Kivra först, de får ett digitalt utskick.

Kommentar: SCB kanske även behöver bli mer aktiva och föreläsa ute i skolorna om statistikens betydelse.

Svar: SCB har inte arbetat så mycket mot skolor de senaste åren, men det finns poänger med att göra det. Vi behöver synas.

Kommentar: flera myndigheter skulle behöva synas mer – det skulle vara en vinst om man kunde samverka kring detta.

Fråga: använder SCB ersättningar i sina undersökningar?

Svar: i några undersökningar används ersättningar och detta är något som kan analyseras vidare. Ibland har vi sett förvånansvärt bra resultat i undersökning med liten ersättning – det behöver analyseras om det finns ett samband. Men det behöver vara en så pass liten ersättning att den inte blir skattepliktig. Vi tittar på frågan. I Hushållens utgifter och Barn-ULF ges en liten ersättning – 100 kronor.

Fråga: kan det då bli en överrepresentation av personer med begränsade resurser?

Svar: detta är en svårnådd grupp, så det kan jämnas ut sig.

6. Inkomströrlighet

Joakim Wernberg, Ratio och Daniel Kruse, SCB

Joakim presenterade resultat från ESO-rapporten "De fattiga och de rika" som handlar om den individuella inkomströrligheten i Sverige mellan 1991–2021.

I rapporten har de tagit fram tre mått de rekommenderar ska användas vid studier av inkomströrlighet. Det är:

- Låginkomstpersistens i decil 1, det är ett mått som anger andelen i decil 1 som befinner sig i decil 1 även fem år senare.
- Toppinkomstpersistens som anger andelen som befinner sig i decil 10 även fem år senare.
- Andel med kraftig uppåtrörlighet dvs. andelen som har gått från decil 1 till den övre halvan av inkomstfördelningen.

Joakim presenterade vikten av att även studera individuell inkomströrlighet och inte enbart tvärsnittsdata vilket är det som oftast görs när inkomster och inkomstjämlighet diskuteras.

Rapportens mål var att hitta mått som är lätta att förstå och normativt relevanta utifrån breda politiska perspektiv, och resultatet blev de tre tidigare nämnda måtten.

Förslag på kommande analyser framfördes som att studera orsaker till den ökade låginkomstpersistensen, vilken roll spelar olika inkomstslag för inkomströrligheten, transfereringars roll i rörligheten, och migrationens roll.

En rekommendation var också att Långvarigt låg inkomst bör komplettera Gini exempelvis i budgetens fördelningspolitiska redogörelse (inkomströrlighet var med i den senaste fördelningspolitiska redogörelsen).

Den sista rekommendationen var att dynamiska mått bör rapporteras och användas rutinmässigt.

Avslutningsvis redovisade Daniel Kruse kortfattat vad SCB har för statistik i statistikdatabasen över inkomströrlighet. Där finns åtta tabeller där det går att studera inkomströrligheten efter kön, ålder, utbildningsnivå, födelseregion, vistelsetid m.m.

Statistiken publiceras vartannat år (två årgångar i taget), senaste publicering var våren 2026 av inkomstdata för 2023 och 2024. Under våren 2028 publiceras alltså årgångarna 2025 och 2026.

Här är länk till SSD: [SCB:s tabeller över inkomströrlighet](#)

7. Avslutning

Björn tackade för mötet. Nytt möte kommer ske under hösten, troligen i november. Datum ska bokas relativt snart.